

Pest, február 25-kén 1855.

A „Vasárnapi Ujság” hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven jelenik meg. —
Előfizetési díj márczius-juniúség azaz: 4 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve
vagy postai uton 1 ft. 20 kr. pp.

A „Politikai ujdonságokkal” együtt márczius-juniúség azaz: 4 hónapra Buda-Pesten
házhoz küldve vagy postai uton csak 2 ft. pp. — Az előfizetési díj a „Vasárnapi
Ujság” kiadó-hivatalához (egyetem: cza 4. sz.) bérmentve utasítandó.

Ifjabb Ritka Péter uram életéből.

(Beszély.)

Irtá PÁLFFY ALBERT.

I.

Az időben, midőn Erdélyben Kemény János uram uralkod-
nék nem nagy dicsérettel, történt egy szép reggel, hogy a török
porta, egészen váratlanul Apafi Mihály uramat nevezné ki a
fejedelmi méltóságra.

És azonnal mindenfelé egyes támadások keletkezének, a
többi között még Kolozsvárott is, a városháza előtt, hol egy
pár száz fegyveresből álló csapat egész álló óráig ordította, hogy
Kemény János uramat immár Erdélyben senki sem ismeri, az
egész ország Apafi Mihálynak hódol. És tartott e tréfa mindad-
dig, míg Bogyó Tódor fejedelmi hadnagy körülbelül ötven lovas
legényt összeszedvén, a nyugtalankodókat rövid vagdalkozás
után úgy szétszórta, hogy e vidéken többé senki még hírköt
sem hallotta.

Egyedül csak a vezérnek neve maradt tudva. Bizonyos
Ritka Péter nevű fiatal ember, azelőtt enyedi diák, de kit sok-
nemű korhelykedései miatt a mult évben a kollegiumból tisz-
telettel kicsaptak.

Azért is vitélő Kászonyi Elek uram, a fejedelmi ügyek
igazgatója, tüstént megkésztette az említett ifju ellen a szüksé-
ges idéző leveleket, összehívatta a tanukat s birókat, s kihirdet-
tette, hogy a ki ezen embert élve vagy halva az igazság kezébe
szolgáltatandja, ennyit és ennyit kap jutalmul. Minden annak
rende szerint, és törvényesen elintéztetett, a volt még hátra,
hogy valamiképen megfoghassák.

II.

Ugyan azon időben élt egy szegény árva fiu.

Azaz: ne vegyünk minden szót tulszigoruan, betüértelen-
ben. A fiu, kiről beszélünk, már megütötte huszonnegyedik évét,
aztán volt nála Erdélyben, a Szilagyságon szegényebb ember
is, a mennyiben maradt rá atyjáról örökségképen egynehány
apró falu.

Igy levén a dolog, a szegény árva fiu, névszerint ő kegyel-
me ifjabb Verebes Lázár uram elérvén nagykorúságát, úgy
gondolta, rendén való dolog volna néhány napra lerándulni
falujába, megtekinteni a gazdaságot s megvizsgálni a számadá-
sokat.

Posztoczki Márton, a verebesi udvarbiró, e nagyszerű hirre
otthonn mindent mozgó állapotba tett, hogy új földesurát, kit
gyermekideje óta nem látott, teljes diszszel s pompával fogad-
hassa. A falubelieknek megparancsolta, hogy e nagy napon
fényes ünnep tartassék; birák uraimék ékesszólásra nyissák

ajkaikat, a hajadonok fehérbe öltözve virágokat hintsenek az
érkező lábai elé.

A földesur Gyaluig lóháton szándokozott jönni, ott az ud-
varbirónak öt fris lóval s könnyü kocsiival kellett várnia,
hogy aztán együtt röpthessenek jobbra északnyugat felé.

Minthogy azonban a várt uraság a mondott órára nem ér-
kezett meg, Posztoczki uram, hogy az időt addig is hijába ne
töltse, a városka végén egy kocsmá udvarában kifogatta a lova-
kat, maga pedig bement az ivószobába egy pár kupa érmellékire;
holott is többekkel találkozván, kínálgatás közben mindenki
elbeszélé ki mi járatban volna.

Csakhogy nemzetes udvarbiró uramnak a hallott ujságok
nem nagy öröme váltak. Új földesuráról mindenfelől csak a
legroszabbat hallotta; azt mondták felöle, hogy büszke, tudatlan,
gyanakodó, s alattomos lelkü suhancz, ki abban gyönyörködik,
ha másnak rosztat tehet, s kinél fél esztendőnél tovább szolgál-
tatban senki sem maradhat meg.

Az ivószobában többen is voltak, de udvarbiró uram csak
azokat vette figyelembe, kik vele egy asztal mellett ültek.

Ez alatt szerencsésen elütötte a kilenczet, a tiz óra sem volt
már messze, s az uraság még mindegyre késett; az ivótársak
egyenként vőnek bucsut s utjokat tovább folytaták . . . még
egy órai várakozás kellett csak, s otthon a nagyszerű készülétek
mind szégyenbe maradnak.

Egyszerre azonban, midőn az udvarbiró szinte már kétségbe
kezdett esni, eléje szöke szakálos fiatal ember kerül, ki a bús
öreget, midőn szótlanul nézdelnéürülő pohara fenekét, a legnyá-
jasb arczifejezéssel üdvözlé . . .

— Jó napot, édes Posztoczki bátyám.

— Adjon Isten kegyelmednek is, nagy jó uram . . .

Ezt mondván merően nézett az idegenre, kit eddig azonban
ez életben látnia alkalma nem volt.

— Nos — folytatá amaz — mit néz olly nagyon? Hasonli-
tok-e boldogult atyámra?

— Boldogult atyjára . . . ?

— Természetesen! Még sem találja el ki vagyok? Senki
más, mint a kire itt várakozik udvarbiró uram . . .

— Hogyan? a kire én itt várakozom . . . ?

— A kocsisnak már megmondtam, hogy fogjon, mert azon-
nal indulni kívánnék . . .

— Tehát valóban? és saját uri személyében az én kegyel-
mes uram állana előttem . . . ? Ezer engedelmet kérek . . . Me-
gyek tüstént; egy percz alatt készen lesz minden . . . óh bocsá-
natot kérek . . . hiszen ha csak távolról is sejthettem volna, de
mikor ez ideig nem lehetett szerencsém.

— Tehát csak szaporán. Fizessük meg a kocsmárosnak mi-

vel tartozunk, s aztán menjünk, mert estig váltott lovakkal is lesz mit haladni, pedig éjjelre nem szeretnék idegen helyen maradni.

— Még nem késtünk el kegyelmes uram; valahogy csak haza vergődünk naplementre, ha Isten is úgy rendelte.

Az udvarbíró földesura jellenlétében zavarodottan, s meglehetősen ügyetlenül viselte magát: minden mozdulata képes lett volna nevetést idézni elő, ha egy harmadik őt figyelemmel kísérte volna. Aztán meg is volt lepetve, alig hitt szemeinek, látván maga előtt e barátságos arcvonalat, s hallván füleivel e bizalmas s leereszkedő hangon folytatott beszédet, mellyhez szeretetreméltóságban mi sem vala hasonlítható. Egy kicsit nagyon eltöltötték fejét az iménti beszédek; lelki szemeiben egészen másként látta ő maga előtt a büszke, tudatlan, gyanakodó s alattomos suhancot, kit félélnél senki sem tud tovább kiállani.

Mentek.

Ő kegyelme egyenesen a kocsis ülésébe ugrott fel, s Posztoczki uramnak mellette kellett helyet foglalnia; a kik nézték az elindulást, nem győztek eleget bámulni e szokatlan jeleneten. — Hát még mikor látták, hogy a nemes ur kezébe kapja a gyeplőket, s vakmerően közé cserdit a csiklandós vérű lovaknak, úgy hogy a kocsi e perczen, mint dörgés és villámlás rohant ki az állás alól, a kocsmá udvarából.

A csendes vérű öreg megcsóválta fejét, de örült, hogy földesurát ilyennek, s nem másnak kezdte megismerni; átlátta, hogy az ördögnek sincs olyan hosszú szarva, mint a hogy az oláh templomok képein láthatni.

A kocsi kerekéi vigan peregtek; az udvarbíró hosszan, szélesen elkezdett a verebesi gazdaságról beszélni; előhozta a tavaszi nagy szárazságot, s a nyári folytonos esőzéseket, a földesur pedig mindent a legnagyobb figyelemmel végig hallgatott, s a tett rendelkezéseket egyenként helyben hagyta, megdicsérte, és megerősítette.

Posztoczki uramnál boldogabb ember nem volt a vidéken.

III.

Nyájas olvasó . . . a mennyiben e dolog minket is illetne, mi csak minél gyéribben osztozzunk a jó udvarbíró örömeiben, mert a történetnek egy kis bőkenője is van.

Tudniillik a szöke szakálás ifju, ki magát ifjabb Verebes Lázár uramnak adta ki, senki más nem vala, mint épen Ritka Péter uram, kinek veszedelmes állapotjáról már tudósítva vagyunk.

Posztoczkinak a gyanu eszébe se jut, annál gonoszabb természetű lesz ébredése.

Hajtottak gyorsan. Képzeltető, milly kellemesen esett az üldözött ifjunak a csinos kocsiban ülni, s haladni vágatva előre nagy csörgösen, és csengettyüsen. Ha tán maga Kászonyi Elek direktorfiskalis uram jött volna szembe, ő is kitérendett e fényes uraságnak, távolról sem sejtve, ki lappangott a fejedelmi külső alatt.

Igy haladtak ők egy pár mérföldet, midőn Kapuson túl az országút lejtőin némi távolságra egy kocsit pillantottak meg, melly körülbelül hasonló gyorsasággal haladt előre, mint a hogy ők is hajtottak.

— Kik ezek? — kérdé a földesur.

— Még nem ismerhetem; nagyon messze vannak.

Azonban az előttök haladó kocsi lószerszámaiban valami rendetlenség esvén, mig azt ott megigazitották, addig a mieink őket utolérték.

De milly nagy volt ő kegyelmének csodálkozása, midőn látná, hogy azon kocsiban, minden kíséret s cselédség nélkül, egy szép s meglehetősen fiatal urhölgy ült, ki, baj törtévé, egész megszokottsággal ugrott le helyéről, bátran közzé ment a lovaknak, s a hámok között állván, szorosabbra huzott néhány esatot, aztán ismét kocsira pattant, megragadá a gyeplőket s tovább iramatott a szürkékkel.

— Patvarba Posztoczki . . . ugyancsak hatalmas példányai teremnek itt falun az asszonyi állatoknak . . . ez aztán katonás viselet . . . az ilyen menyecskének, azt hiszem egyéb

dicséretes dolgokra is szép hajlandóságai lehetnek . . . Még sem ismeri?

— Aligha el nem találom . . . Ez bizonyosan a szentlőrinczi papné, az szokott ilyen komédiákat csinálni . . .

— Szent Lőrincz? Merre van az?

— Arra van valahol Bánfi-Hunyadtól balra . . . mi azonban, nem telik bele egy félóra, jobbra csapunk, a Meszes hegyek közé . . .

A földesur mosolygott magában, s a szép menyecske iránt egyszerre annyira érdekeltnek mutatá magát, hogy Posztoczki nem tudta mire vélni a dolgot. Ugyane percztől fogva az ifju nem kérdezte tovább, merre visz az ut Verebesre. Hajtott a csapáson végig, merre a másik kocsi ment, még a kerékvágást sem cserélé fel.

Az udvarbíró látva e félrekanyarodást, bátorkodott megjegyezni, hogy így nagyon eltérnek az egyenes utról; a két első völgy a patak mellett a legjobb ut lett volna, a Szilágyság felé; most már csak egy van még hátra, s az a leghosszabb, s a legrosszabb, azonban a könnyelmű uracs csak tréfára vette a tapasztalt ember intéseit.

Félóra mulva az udvarbíró tökéletesen lemondott arról, hogy ma estére Verebest megláthassa.

— Ugyancsak pogány gyerek lehet — gondolá magában — millyen szem-fül lett egyszerre, a mint mellette egy tarka viganó elsuhant.

Szerencséjére az öregnek, hogy földesura illetén hajlamai miatt nem kellett félnie, hogy otthon tulajdon családjá nyugalomában eshetnék valami kár, mert leánykái még aprók valának, Pocztoczkiné asszonyom szépségeiről pedig mentül kevesebbet szólnak, annál jobb.

Isten kelmetekkel verebesi bírák uraimék, s a falu bölcse előljárói, kik ékes beszédre nyiló ajkaitokkal egyetemben lóvá vagytok téve. — Menjetek haza ti is jó leányok, tartsátok meg tiszta fehér ruháitokat jövő vasárnapra, mert hiába szedtétek tele kötényeiteket sok gyönyörű virággal, illatos fodormentával, boldogasszony levelekkel, s ezerszinű őszi rózsákkal. Vége van a szép estének, mielőtt alkonyodni kezdett. — A kegyelmes urat a szentlőrinczi papné, mint valami emberevő sárkány, magával ragadta. Mintha csak záporosó omlott volna tánczteremtekre, a templomelőtti gyepré; mintha ollóval vagdalták volna szét a hegedük hurjait, mintha viaszszal tömték volna be a klarinet rikoltó torkát.

A kocsik vigan peregtek az uton.

— Tudja-e udvarbíró uram, min töröm fejemet?

— Mondja meg kegyelmes uram.

— Mit kellene kitalálni, hogy annak módja szerint bejuthatnánk a szentlőrinczi tiszteletes házába?

— Ennél nem lehet könnyebb dolog a világon. Elesteledünk, és szállást kérünk éjjelre.

— Avval még nem messze megyünk. A szállást megadják, reggelre pedig bucsut kell vennünk; én pedig attól félek, úgy bele találok ezen menyecskébe szerelmesedni, hogy három napig sem unnam meg folyvást gyönyörködni szép szemeiben.

— Ha így van a dolog, akkor csak kegyelmes uram gondoljon ki valami ügyes praktikát.

— Egynémi mesterség már jut is eszembe . . . Mit mondana rá Posztoczki uram, ha a pap háza közelében egy árok szélén olly ügyesen tudnánk felfordulni, hogy a kocsinak se törnék el több két kerekénél, magunknak is legfeljebb egyik vagy másik karunk ficzamadnék ki helyéből.

Posztoczki uram felelet helyett bámulva nézett kegyelmes urára.

— Nincs igazam talán? Milly szép volna, ha ez a kellemes menyecske, minket betegségünkben ápolna . . . terringettét, hiszen az ilyen történetekből a régi világban még verseket is csináltak . . . talán van még most is olly szerencsétlen a ki csinál.

IV.

Azonban széles e világon senkinek sem volt olly változékony kegyelmes ura mint a verebesi udvarbírónak.

Az ifju, a szalmatüz elhamvadásával, szemlátomást alább

hagyott szenvedélyességével, később megbánta, hogy ennyire hagyta magát elragadtatni, míg végre kinyilatkoztatá, hogy elment kedve épen egy asszonyért oda bolondulni Szent-Lőrinczre, inkább nem bánja, folytassák ismét utjokat Verebes felé.

— Valóban, kegyelmes uram, ez a legokosabb mit tennünk lehet.

— Legyen. Mondja meg merre fordítsam a lovakat.

— A dolog úgy áll, hogy az egyenes uttol kissé nagyon eltértünk; ha itt a hegyek közzé csapunk, nem tudom, ha csak kerék vágásra is találunk-e? Egyebet nem tehetünk, mint ha vissza fordulunk ismét, s felkeressük a hegyi utat, mellyet bizony kár volt elhagynunk.

— Már megtörtént, soha se sopánkodjunk rajta. Azonban ezek a lovak igen el vannak fáradva.

— Eleget mentek biz azok, de elmehetnek még Peczefalvaig, a hol ránk friss lovak várakoznak.

— Hagyja rám a dolgot. Szörnyű kedvem kerekedett itt e szép mezőben megpihentetni. Fogjuk ki a lovakat, hadd egyenek egy kis gyepet, s aztán adunk rá nekik jó porczio abrakot. Mi pedig leheveredünk itt e tölgyfa alá, s Posztoczkai uram addig nekem szép mesét mond.

— A mint kegyelmes uram parancsolja, csak hogy mesével nem szolgálhatok, mert én egyet sem tudok.

— Annál jobb. Akkor megpróbálom alszom egyet az árnyékban.

Ugy lön minden miként az ifju parancsolta.

A lovak irigylendő étvágygyal harapdálták a hegyi kövér füvet, mellyet por soha sem lep be. Posztoczkai uram pedig önelégülten mosolygott maga elébe, örvendvén hogy a jó Isten neki illy bizalmaskodó földesurat adott. Csodálta, hogy lehetett illy embert rágalmozni, mint amazok ott a gyalui kocsmában tettek. Vagy talán csak tréfálni akartak vele, meg akarták őt ijesztetni, hogy aztán az ellenkezőt tapasztalván, a szerencse annál jobban essék.

Igy telt el néhány óranegyed.

Ez alatt az ifju aludt volna, de nem lehetett. Itt ez árnyékos helyen, mindenféle legyek és szunyogfajok csipkedték finom uri bőrét, midőn egyszer ki akará kezét nyujtani, egy szép s köpczös varangyos békát talált megfogni.

Megharagudott s felkelt.

Az udvarbíró előre sejtette, hogy ismét valami komédia fog történni, mert az urak elméje akkor leghóbortosabb, ha valahol az unalom őket galléron kapja.

Ugy is volt.

— Mondja meg nekem Posztoczkai uram — szólt nagyot ásítva az ifju — hogy hívják otthon ezt a pej paripát, a ki legközelebb legel itt mellettem . . .

— Filkónak nevezzük, kegyelmes uram.

— Csinos állat, de tán még jobb volna nyereg alá venni, mint rud mellett kinozni.

— Nem lehetetlen, uram, de még nem próbáltuk . . .

— Ide vele, lássuk mit tud.

— Hogyan, rá akarja ülni kegyelmes uram? bizony nem tanácsolnám, mert igen vad és tanulatlan.

— A vad s tanulatlan ló volt mindig legfőbb gyönyörűségem.

Ezt mondva elindult, hogy amugy szörin a lóra vethesse magát.

— Ha már épen megakarja próbálni, kegyelmes uram, engedje meg legalább, hogy előbb felnyergeljük . . .

— Hol találunk itt nyeret? . . .

— Van itt mindig egy a kocsi saroglyájában.

— No az nagyon derék. Én ugyan udvarbíró uramról mindig csak a legjobbat hallottam, de a mit magam tapasztalok, felülmul mindent.

— Nekem egyedüli törekvésem, kegyelmes uram tetszését megérdemelni.

Felnyergeltetvén a paripa, az ifju azonnal hetykén rávetette magát; a ló e nem várt megtámadásra iszonyu dühbe jött, rugott, vágott, harapott, tajtékjával maga körül mindent befecskendett, de lovagja nagyonis érté mesterességét, hajlékony testé-

vel úgy simult le hosszában a lóderekához, mint nád a szél ellenében, míg végre a ló maga is átlátta kivel van dolga, s megadta magát sorsának, feltétel nélkül.

A lovag pedig mint nemes ellen, ki győzelmében legmérsékeltebb, a leigázott állatot először csak lépésben járatá, s csak lassanként lett a lépésből sebesebb ügetés, s legvégre futás, iramodás.

Az udvarbíró pedig kedvteléssel nézdelé földesura ügyességét. A jó embernek arcza még most is égett az előbbi dicséret miatt; és megtapsolta ura minden mozdulatát, és szemeit törölgette, hogy a mindinkább tova paripázót annál jobban láthassa.

Midőn aztán az érdekes jelenet, az ut és bokrok lejtőin tul, eltűnt szemei elől, mintegy elfáradva, leült a gyepre, nézegetett jobbra-balra, kíváncsian várva, mellyik oldalról fog ismét előbukkanni az ifju, kit annyira tisztelt, a mennyire szeretnie kellett.

(Folytatjuk.)

A régi világ hét csodája.

I. *Babylon kőfalai*, kétszáz láb magasak, s ötven láb szélesek valának; rajtok olly széles ut vala, miszerint a szemközt jövő négyfogatuak könnyen elhajthattak egymás mellett; ezenkívül pedig mindenünnen legmagasb s legerősebb tornyokkal valának földiszítve.

II. *Diana efésusi temploma*, mellynek nagysága s méltósága volt legkitünőbb; fölkészítésében 220 évig fáradozott egész (kis) Ázsia; állott a város közepén, hossza 415, s szélessége 220 láb volt, s menhelynek tartatott. Fölépítésére a falvak, városok és királyok annyi s olly sok kincset öszhalmozának, miszerint az egész földgömb akkori fényczikkeit könnyen fölülmulnák. Azonban amaz efésusi eszelős, Herostratus — hogy nevét az örökfeledés örvényéből kiragadja — felgyujtván ezen egyházat, helyébe nála sokkal méltóságosabbat emeltek, mellynek földszítésére nemcsak a nők ékszereiket s egyéb drágaságaikat, hanem a városok, népek, királyok fölszámíthatlan ajándékokat küldöttek. Ezen egyházban Diana képimádó tisztelete mindaddig meg volt, mikor Pál apostol — Krisztus mennybemenetele után 20-ik évben — oda ment, s két évig ott tanítván annyira boldogult, miszerint a város legnagyobb része a képek tisztelésével fölhagyva Krisztushoz megtért.

III. Igen nevezetes *olympi Jupiter képmása*, Phidiasnak eléggé nem magasztalható s minden nemzetek előtt legbecsesb műve.

IV. *Az egyiptomi pyramisok* roppant gula-alkotmányok valának néhány holdnyi területen, négy oldalról hegyes kupalokban a tűz formájára fölnyulók, mellyeknek sudar csúcsok megvékonyodván árnyéklatukat is összevonták. Az egyiptomi királyok emlékei s a világ hét csodái közé valának számítva.

V. *A rhódusi napbálvány*, mellyet Nagy-Sándor halála után Ázsia királya, Demeter emeltetett; belső oszlopszata összeeresztett kövekből rakatott, kívülről pedig becses érczel művészi remekséggel vonatott be. Hegyen épült s 12 év alatt készült el, 300 talentumba azaz 18 tonna aranyba került. Ezen oszlop Plinius bizonyítása szerint 56 évig állott fenn, s akkor földingás következtében megrepedezetten összeomlott, s annak nagyszerűségét az odacsődült nézők bámulással csodálták. — Ujjai olly vastagok valának, mint más emlékek egész tömege szokott lenni. Ezen colossus — Plinius állítása szerint — toronyhoz hasonlított, s az isteneknek szenteltetett.

VI. *Mauzolos* — Caria királya — sirboltját annak neje *Artemisia* tervezte, ki is gyászból s férje utáni vágyból annak csontjait s hamvait illattal felvegyitvén s porrá törvén, vízben megitta, és mint hirlik erőszakos szerelme rohamában több illyeseket is tett. Elkészítettvén e legköltésesebb s a földön legnevezetesebb sirboltot, azt *mauzoleumnak* nevezte. Erre Propertius megjegyzé: „*a mauzoleumi koporsónak sem gazdag szerencséje.*“ A mauzoleumi négyszög legdrágább 36 márványoszloppal volt körítve, belseje 410 lábot tett. Itten a legkitünőbb négy művész alkalmaztatott: *Scopas, Bryoxes, Timotheus* és *Leochares*, kik

közül saját szakmájában mindenik vetélkedve remekelt. Ezen legdrágább s legbecsesb emlék által Artemisia férje elhunytja miatt kitört fájdalmát kívánta ugyan szelidíteni: de mind hiábán! mert bánata neki is lassanként kioltá szövetnekét. Azonban a művészek föl nem hagytak a munka tökélyesítésével, csak hogy nevöket az utókor előtt halhatlanítsák. Végleg ötödik művész — Pyrrhus — is csatlakozván hozzájuk, az emlék legtejjére még egy négyszögü tornyot s rá ezen toronyra egy győzelmű szekeret négy márvány-lóval, készítettt. Így lett ezen emlék teljes magassága 140 láb. Romai maig is mutogattatnak, s minden becses — különösen Suetonius szerint, a királyi — sírboltok mauzoleumoknak neveztetnek.

VII. *Cyrus királyi palotája*, melly fehér- s különféle kövekből épült, aranyozott s drága gyöngyökkel kirakott oszlopokkal, az égbolt mintájára ragyogó csillagokkal ékesítettett föl. — Az ülőhelyek arany- és ezüstből, pádimentoma fehér-zöld-pirosas és fekete márványból készülvék. *Asvérus* is itt tartotta roppant lakomáját.

És ezek valának a világ hét csodái, mellyek mind igen tündöklők lehettek ugyan, de a komoly vizsgáló előtt csak muló javakkali hiu kérkedékenység jelvényei valának, mellyeket korunk szellemi intézetei közöl csak egyetlenegy is meghomályosíthat. *)

Vári-Szabó S.

Két kép az almai csatáról.

Az itt közlött két kép igen érdekes két jelenetet ábrázol az almai ütközethöz. *St. Arnaud* utolsó lovaglása bámulatos példája a törhetlenakarathnak. Tudjuk, hogy a tábornok már elindulásakor gyengélkedett, mindinkább betegedett a keleti expeditio legelső szakában, s a kri-

miai partokra történt kiszállás után rövid időn meghalt. Minden embernek feltűnők voltak azok a tudósítások, mellyek a súlyosan szenvedő tábornok utolsó tetteire vonatkoznak, s szinte hajlandó volt az ember ezt a kétséges két kérdést felállítani: Ha olyan beteg volt, hogy lett volna képes a csatában megjelenni? vagy: Ha ezeket cselekedte, hogy lehetett volna olyan beteg a mint írják fölöle? Pedig hogy beteg, nagyon beteg volt, azt czáfölhatlanul bebizonyítá halálával; tehát csak az iránt kell tisztába jönnünk, mikép volt lehetséges neki a sír széléről csatátra lépni.

Az ütközet napján erős lázban szenvedett *St. Arnaud*, de az az erős akarat, melylyel hadi tervét olly meglepő sikerrel megkezdé, gyengesége daczára lóra ülteté őt, és vitte az almai ütközetbe, a hol tizenhárom órát töltött nyeregben. Eleinte minden gyám nélkül lovagolt, de lassanként annyira hanyatlott ereje, hogy két lovas vitézt kelle melléje rendelni a kik karonfogva tartották a nyeregben. Arczvonásain s egész alakján na-

gyon meglátszott, hogy kimondhatlanul szenved, de ő még sem hagyta el a csata-mezőt, a miből azt lehet gyanítani, hogy ott óhajtott elesni, azonban nem akadt ollyan szánakozó muszka golyó, melly az ellenséges hadvezér óhajtasát teljesítette volna. Úgy volt megírva a sors könyvében, hogy *St. Arnaud*nak betegágyon kell meghalnia.

Nagy hadvezér nem volt a tábornok, de hogy bátor, kemény katona volt, azt nem lehet tőle megtagadni, s *utolsó lovaglása* nem mindennapi tanuságot tesz arról.

A másik kép egészen más jellemű, a mellynek hőse egy tisztos tábori lelkész a kit ott az ágyun látunk lovagolni; annak pedig igen egyszerű a története, hogy miképen jutott a tisztelendő ur illyen kemény paripára.

Alig kezdődött el az almai ütközet, a francziák főtábori papja alól úgy kilötte egy goromba muszka golyó az ő jól abrakolt virgoncz paripáját, hogy a bátor szívü atya nagyon is meggyőződhetett róla, miszerint minden hibája nélkül gyalog huszárnak lön degradálva, a mi neki épen nem volt inyére. A szerencsétlenség *Canrobert* tábornok közelében történt, a kinek

részvéte ennyiből állott: „Gonosz eset biz ez tisztelendő atya! de más paripát nem adathatok, tehát a viszontlátásig“ és azzal tova lovagolt, a derék lelkész pedig köszönettel vette ezeket a szép szavakat, csak aztaz egyet sajnálta, hogy nincsenek azoknak ollyan gyors lábai mint az ő elesett *Pejkójának*, s nem lehet rajtok olly gyorsan tova iramlani, mint a tábornok ur telivér esataménjén. De a kinek esze és szive helyén van, ritkán szorul az meg jó tanács dolgában, melylyet közönségesen a maga fejtől és a körülményektől szokott kérni. Így tön *Parabére* atya is.

Nem volt mulasztani való idő, a csata

tüzesen folyt, az ágyuk bömböltek, a puskák ropogtak, kard, lándzsa csattogott, minden perczen szaporodott azok száma, kik a halál országába sietnek, tehát a derék atyának is sietnie kelle oda, hol a halál kaszál, hogy lelki vigasztalást nyujtson a haldokló bajnokoknak. Nem is gátolta egyéb utjában csak egy meredek hegy, és kissé jó husban levő állapota. Illyen körülmények között sok fejtörés helyett felkapott a tisztelendő ur egy épen a csatába siető ágyura, azt mondá a tüzereknek: „velem ne törődjete, hanem hajtsatok gyorsan oda a hol szükség van reánk“ és bőséges golyózapor közben csakhamar elérkezett a buzgó lelkipásztor, ollyan helyzetben, a mint le van rajzolva oda, hol böven volt alkalma megsebesült vagy haldokló vitéz hiveit vigasztalni, s a szent hit végadományában részesíteni az örök béke honába költözőket.

Nem megvetendő példa azoknak, kik olly huzamosan és ünnepeyesen szoktak készülni, bármilly nagy és sürgetős reájok a szükség, hogy mire megérkeznek, szomoruan így fogadtatnak: *már késő!*

St. Arnaud utolsó lovaglása.

*) Magbocsát a t. szerző, hogy a forrás-idezeteket a czikkből mindenütt el-hagytuk. Szerk.

A találmányok története.

Irta
BALLAGI KÁROLY.

VIII.

Az ókori műveltség rövid vázlata.

Mennyi ideje, hogy a világ áll és ember él a földön, számítás útján ki nem puhatolható. A Biblia szerint mintegy hatezer év folyt már le a világteremtés óta. Hosszu, rendkívül hosszú idő ez egyes emberre, de nem az emberiségre nézve. Ennek életében az éveket napok gyanánt tekinthetjük, s illy felvétel után mondhatjuk, hogy az összes emberi nem még koránt sincs elvénülve, sőt talán teljesen ki sem fejlődött még. Az emberiségnek szoros értelemben nem volt s nem is lesz tanítója, sem nevelője, soha — az magától tanul, önmagát neveli, ezért teljes kifejlődésére évezredek kívántatnak. Felvételünk szerint tehát körülbelül hatezer évvel ezelőtt mint gyermek lépett az ember a világba, ki semmit sem tudott, semmit nem ismert. De természeti tehetséget s munkakedvet örökölt a gondviseléstől, mellyek alapján, lassan bár, de biztosan haladt előre a műveltségben, és fokról fokra emelkedett, míg végre napjainkban sebes léptekkel közeledik oly tökéletesség felé, mellyről a véges emberi elmének fogalma is alig lehet.

Általánosan elfogadott vélemény gyanánt adtuk elé már főnebb is, miszerint az emberiség közös bölcsője Ázsia volt. Ennek hegyei közt valamely kies völgy [ölében a legszelidebb éghajlat alatt élte le ártatlan-ságban sok ezer éveit, azon boldog kor, melyet mi aranykornak szoktunk nevezni. De végre túlnépesség és távol-vágy következtében, a már törzsekre oszlott népcsoportok, mint különvált rajok megindultak és elszéledtek szerte a világ minden részeibe. Az együttélés ideje alatt sokat tanultak egymástól, s most ez ismereteket új hazájokba átültették. Itt önálló országokat alkottak, törvényeket szabtak, és sajátos nemzeti szokásaik szerint éltek. Mi követjük őket új hazájokba, s feladatunkul tűzzük ki, megvizsgálni mennyire haladtak a közműveltségben, iparban és mesterségekben. Ezzel aztán befejezzük az első korszakot, vagyis az ókor találmányainak történetét. Szólandunk először az ázsiai és afrikai népekről, aztán átjövö Európába, a görögök és rómaiak iparáról értekezendünk.

I. Ázsiai és afrikai népek.

A világtörténet azt tanítja, hogy a legelső álladalmak Ázsiában, az Eufrat és Tigris folyók partjain emelkedtek. *Assyria és Babylonia* két szomszéd tartomány, mellyekben a legrégebb idők óta harcias népcsoportok tanyáztak a világ legbájosb ege alatt, hol folytonos harcok közepe is csakhamar kifejlődött a földművelés, virágzásnak indultak a művészetek és mesterségek, s oly magas fokra emelkedett a kereskedelem, hogy az onnan teljesen soha ki nem veszett többé. Időszámításunk szerint mintegy két ezer évvel Kr. születése előtt ez országokban már hatalmas városok léteztek, mellyeknek magas falain belül pompás paloták és nagyszerű templomok díszlettek.

Az egész országot keresztül kasul mesterséges csatornák szelvelték; a földművelés virágzó állapotban volt, és a kereskedelem messze tartományokba is kihatott. Az ország fővárosában különféle szövetek, kiválólag gyönyörű szőnyegek, mindennemű finom ruhakelmék, és egyáltalában a divat és fényűzés oly czikkei készültek, mellyek szóló bizonyosságai annak, hogy e népek már az előtt is hosszú időn át élvezték vala a polgárisodás áldását.

Egyiptom a hajdankornak legnevezeteseb tartománya, szorosab érte-

lemben hazája volt elejétől fogva a tudománynak és művészeteknek s róla méltán elmondhatjuk, hogy Európának, sőt a világnak némileg tanítója volt, a mennyiben t. i. a műveltség onnan terjedt szét a többi világrészekbe. Ez ország történetében biztos időszámítás nyomán jóval hátrább mehetünk vissza, mint minden más országában. Itt ugyanis két ezer évvel Kr. sz. előtt már oly műveltséget találunk, melly páratlan a maga nemében. A különféle mesterségek tűzésére meg voltak már ekkor is szükséges eszközeik s egyáltalában annyira volt fejlődve náluk az ipar, hogy a legtöbb életszükségek kielégítésére elegendő ismerettel bírtak. A nép *kasztokra* (különosztályok) volt osztva, mellyek közt legtekintélyeseb volt a *papi kaszt*, mert a nép a tudomány és műveltség első kifejtői iránt igen nagy tisztelettel viseltetett. Ezt rangfokozatban a *hadi kaszt* követte. A többi kasztokat a nép különböző osztályai képezték, mellyek közt a *kavászok* osztálya teljes megvetésben élt. Egyik kasztból a másikba átlépni nem lehetett; azaz, a fiu mindenkor atyja rangját öröklé, miután pap fia csak pap, katonáé csak katona, kereskedő csak kereskedő lehetett. Erdem szerinti előléptetés nem létezett, vagy alsó osztályból magasbra emelkedni lehetlen volt. — A papok kiválólag tudományokkal foglalkoztak s némelyl ágaiban igen sokra vitték, különösen az eröműtanban; de a számtanban, csillagászatban és vegytanban is hihetőleg ök vetették meg az alapot. A mesterségek és művészetek virágoztak elanyyira, hogy az egyiptomi szövetek és ékszerek az akkori világ minden

részeiben nagybecsűltettek. A bányászatot szorgalmasan űzték, de a vasat nem ismervén, minden eszközeik rézből voltak. Ök készítették a legelső papírt az ugynevezett papírfá leveleiből. Mindenek fölött azonban a földművelésben tüntették ki magokat.

Nem kevésbé híresek a régi kor történetében *Phönícia lakosai*, kik kised hazájokból, a Földközi tenger partjairól, a világ minden részeibe hatottak kereskedésökkel és a műveltséget közbirtokká tették a legkülönbözőbb népek között. Hajóikkal bejárták az indiai nagy Oceán és az Atlanti tenger partjait, s így a legtávolabbi népeket hozták egymással összeköttetésbe. Világkereskedésük megerősítése végett különböző helyeken gyarmatokat alapítottak, mellyek közt legnagyobb hirre emelkedett Karthago.

Áfrika északnyugoti részén. — Az ezen kereskedés által forgalomba hozott különféle áruczikkék leginkább bizonyítják, hogy akkoriban az emberiség, de különösen Phönícia már igen magas fokán állott a polgárisodásnak. Nem említve a különböző világrészekből Phönícia fővárosának, Tyrusnak kikötőjébe összehordott áruczikkéket, megkísérelendjük röviden rajzolni magának e kis országnak műiparát, elésorolván azon tárgyakból néhányat, mellyek készítésében a phöniciabeliek leginkább kitűntek. A pompás színezetű ruhakelmék, a ragyogó színű bíbor, mellyet ök a monda szerint valami tengeri kagyló piros nedvéből készítettek, az ókor legjelentékenyebb czikkei közé tartoztak. Vándorlásaik közben feltalálták az üveget, melly akkor egyenértékű volt az aranynyal s nekik rendkívüli hasznot hajtott. Sidonban nagyszerű üveg-hutáik voltak s innen szállították a szépen festett üvegeket. Kitűnő ügyességet tanúsítottak még pamut-, bársony- és selyem szövetek készítésében, nemes érczéből mindenféle edényeket, ékszereket s egyéb drágaságokat készítettek; ezeken kívül mindennemű pipere-tárgyakat, finom fátolokat, öveket, csattokat, gyűrűket, ércztűkröket és fejperczeket tudtak csinosan elállítani. Ök építettek először igazi nagy tengeri hajókat. A csillagászat és számvetés általok sokat nyert — erre a kereskedelem, amarra a hajókázás vezette öket. Érczpénzen vásároltak, és divatba hozták a súly-, és hoszmértékeket, mint font, rőf és az itczétvékát stb. A történészek egyhangu állítása szerint élénk, szorgalmas és találékony eszű nép volt ez, melly hivatva volt arra, hogy a tudományokat

Egy tábori lelkész az almai csatában (lásd 60. lap.)

és ismereteket az emberek közt terjeszse, a mivelődést előmozdítsa, az összes emberi nemet haladásra serkentse. E hivatásnak a phónicziabeliek meg is feleltek leginkább az által, hogy a betűírást az idegen nemzetekkel megismertették, mi kétségkívül leghatalmasb előmozdítója volt a polgárisodásnak. A betűírást kapocsnak tekinthetjük, mely a legtávolabbi vidékek népeit egymással összefűzi s oly eszköz gyanánt szolgál, mely által képesek vagyunk gondolatainkat és tapasztalatainkat a későbbi kornak átadni, és az emberi műveltséget az enyészettől megóvni.

* * *

Az imént említett népek egymásután mind elenyésztek, de fényes emlékeket hagytak magok után találmányaikkal. A romokon egy hatalmas hódító, Cyrus, az egész keletet egyesíté. Ő világbirodalmat alapítva, mely anyagi erőre nézve minden addigi országot fölülmúlt, de szellemi nagyságra soha nem emelkedett. A persa nép élénkesszű, finom és udvarias volt. Természeti ügyességgel és kitünő tehetségekkel megáldva, kedvező körülmények közt első lehetett volna a világtörténetben, de hibás belső szerkezet következtében és igazi szellem-műveltség nélkül soká fenn nem állhatott, hanem futó-csillagként kevés idő múlva letűnt, nem hagyva maga után szinte semmit, mi nemzeti nagyságra mutatna. Ezen kiterjedésére nézve roppant birodalomnak véget vetettek a görögök, kiket mi azonnal saját szép hazájokban fogunk meglátogatni.

* * *

Görögország tőlünk délkeletre fekszik. Jókora félsziget ez, melyet a Földközi tenger hullámai mosnak, s mely hajdan a világnak legnevezetesebb országa volt. Itt és a kisázsiai partokon, meg számtalan szigeteken élt egy a természet legszebb adományaival megáldott nép, mely testi szépségre szintugy, mint szellemi tehetségekre nézve minden más népet felülmúlt. A görögök mindent, mi szép és egyszerű volt, roppant városaikban öszpontosítottak, s így oly műveltséget teremtettek, millyenről az emberiségnek addig fogalma nem volt, s mely alapja lett a későbbi korok haladásának. E városok közül csak egy-kettőt kell kiemelniünk, hogy meggyőződjünk a felől, miszerint a mesterségek és művészetek köréből csak keveset említhetünk olyat, mely az akkori időben teljes kifejlésnek ne indult volna — tehát a görögök korában már számtalan találmány talált alkalmazást a gyakorlati életben. Kisáziában például a Fekete tenger keleti partjain a díszes Milet állott, mely két száz éven át a kereskedelemre nézve is Tyrusszal vetélkedett, a mellett telve volt gyönyörű templomokkal, az ipar mindennemű műhelyeivel, mellyekben a szorgalom ezer meg ezer alakjaiban mutatkozott. E partokon énekelte el a halhatatlan Homér páratlan költeményeit; itt élt Herodot, ki első írta le a népek történeteit s ez okból maig is „a történet atyja“ névvel tiszteltetik. Az európai Görögország szébbnél szebb városai közül pedig Athen az, mellyről egy pár szót okvetlen mondanunk kell. E történetileg híres városban mintegy negyedfél századdal Kr. szül. előtt körülbelül százezer görög élt, kik hangyaszorgalommal működtek a művészetek majdnem minden ágáiban s utolérhetlen remekműveket teremtettek. A számtalan templomok, szinkörök, iskolák és más középületek közül hely szűke miatt itt csak az egy Akropolist, a fellegetvárát említhetjük meg, mely 150 láb magas domb tetején díszlett a város kellő közepében. Ide a legpompásabb oszlopsorozat vezetett s felérvén, a roppant épület közepén a Minerva istennőnek szentelt Parthenon-templomot pillantotta meg az ember, mellynek egyszerűségét képzelnünk is alig bírjuk. A csupa fehér márványból épült templom belsejében ugyanazon istennő szobra állott, a leghíresebb szobrásztól, Phidiasztól faragva, mellynek karjai és lábai elefántcsontból készültek, ruhája pedig zománczozott aranyból. A város Perikles korában virágzott leginkább. E férfi, kinek homlokát örökké zöld borostyán övezi, egymaga többet költött nyilvános épületekre 42 millió tallérnél (mintegy 84 millió pengő forint). Illy egyszerű épületek méltó feldíszítésére oly remekművek voltak szükségesek, minőket csak egy Phidias, Polyklet vagy Praxiteles tudtak teremteni. Itt az emberi ész és tehetség legnagyobb dicsőségében ragyogott és beteljesedett, hogy nagy korban nagy emberek születnek, mert a pompás csarnokokban halhatatlan költők, szónokok, történetírók, és bölcsészek születtek, kik sokban az emberiség maradandó tanítóivá lettek.

A görögök azonban a műveltségnek illy magas fokára nem emelkedhetnek, ha nincsenek meg mindazon eszközök és szerszámok, mik az életszükségek kielégítését könnyítik. Ott a földművelés, ipar és kereskedelem mindent kiszolgáltattak, mi a táplálék, lak és ruházat tekintetéből kellemes és méltó élethez megkívántatik. A földművelés virágzó lévén, gabona, bór és gyümölcs bőven termett. — A lakok többnyire földszintiek voltak, s ha volt emelet, ott a nők laktak; az ajtókat az udvarra nyiták, s ablakok legfőlegb csak az emeletben alkalmaztattak; kéményekkel csak a konyhát látták el. — A butorzat azon csinnal készült, melly egyáltalában a görög nép tulajdona volt. Igen csinos asztalokat, székeket és ágyakat készítettek, mellyeket szőnyegekkel vontak be; de ritkán használtak szekrényeket. A tükrök érczből készültek, üvegtükrök még akkor nem léteztek. — Az öltözék férfiaknál és nőknél egyformán alsószoknyából és köpenyből állott, mellyet különösen melleiken a nők drága gombok és csattok által tűztek össze. A férfiak főveget nem viseltek; csizmát nem készítettek, mert arra a meleg éghajlatban és köztársasági

egyszerűségükönél fogva szükségük nem igen volt; azért csak vastag bőrt kötöttek talpaikra olyformán mint szegényebb sorsu parasztaink a bocskort. A nők közül az asszonyok különféle szalagokat, fátvolyokat és egyéb ékszereket viseltek fejeken. Azonkívül a hölgyvilág természetesen még számtalan más piperetárgyakkal bírt, minők például a gyűrűk, függők, nyaklánczok, karpereczek, legyezők és napernyők; sőt lábaikon is többféle ékszereket viseltek az asszonyok. — A ruhakészítés különösen a nőket illette, azonban férfiak is foglalkoztak affélékkel, s voltak is többféle mesteremberek, mint takácsok, timárok, festők, vargák stb. Nagyszerű gyáraik különféle készítményeit a külföldre szállították, de ők is vitték be idegen árucikkeket, mint például Persiából szőnyegeket, Phónicziából biborkendőket és selyemszöveteket. — Nagybbszerű vásárait csak népi ünnepek alkalmával alakultak, midőn az ország majdnem minden zugából összeseregő nép valamely istenség tiszteletére gyűlt össze egy helyre. Mértékeik és vertpénzeik általánosan elterjedtek; járható országutak ritkák, a kocsik kétkerekűek voltak.

Illyen volt a görög nép virágzó korszakában — s ha kegyes olvasóink e rövid rajz után nem mondhatják is, hogy a görögöket teljes nagyságukban ismerik, de annyit mégis jólélekkel állithatnak, miszerint a régikor történetében ehez fogható népet nem ismernek. Itt mutatkozott először az emberiném egész szellemi nagyságában, itt részesült az ember oly életben, melly a fáradozások és szenvedések összes seregeért bő kárpótlást nyújtott. Csak rövid ideig tartott ugyan-e dicső élet, mert II-dik Fülöp elfoglalván Görögországot, zsarnoki önkény lépett a szabadság helyébe, melly a törekvés és szorgalom gyenge virágait majdnem csiráiban elfojtatta. — De nem sokára ennek fia Nagy Sándor lépett a trónra, s meghódítván görögjeivel a persa birodalmat, a két nemzetet egyesíteni iparkodott, és különösen a görög műveltségnek nyitott utat, melly ezentúl ellenállhatlan erővel terjedt el a világ minden népei között. Ez által a görög nép örök emléket hagyott maga után, s habár a régi Görögthon többé nem létezik, mindamellett él a görög nép szelleme ott, hol valódi műveltség van s élni fog, míg a világ áll.

A rómaiak, a világhódító rómaiak szintén nagy hirre és dicsőségre tettek szert s nemzeti nagyság tekintetéből látszólag a görögökkel vetélkednek. De e nagyság nem volt oly maradandó alapra fektetve, mint a görögöké. Míg Görögthonban a tudomány és művészet körül halhatatlan férfiak fáradoztak, azalatt Rómában a gladiatorok (viadorok, bajvívók) vadállatokként küzdének egymással és ölék egymást a nép gyönyörködtetésére. Görögország s népe hivatva volt arra, hogy a világnak soha el nem alvó fáklyát gyújtson a tudomány és műveltség körében, míg a rómaiak, ugy látszik, nem ismertek más feladatot, mint fegyveres kézzel rohanni a védtelen, gyenge népekre, és azok szabadságát megsemmíteni. Illy módon sikerült is nekik oly birodalmat alapítani, melly kiterjedésre nézve a legnagyobb volt a világon, s középpontja lett az összes emberiségnek. — De az itt öszpontosított gazdagság, fény és dicsőség nem volt eredeti, hanem kölcsönzött; s a leigázott görög nép e tekintetben magát a győzöt győzte le. Ívek telnének meg, ha e népet olvasóinkkal tökéletesen megismertetni akarnók, de az nem lehet feladatunk; s minthogy a találmányok történetét illetőleg kevés ujat fedeztetek fel, azért hallgatással mellőzzük a különben érdekes nép történetét.

Hamvazó szerdán.

Vége vége! kimúlt mint a többi
Belehalt a vigság mámorába . .
Nincs több oly kimúlás a világon,
Olyan víg, mint a farsang halála.
Jobban vigad ő a végórában
Mint közepett élete javában.
Elvonult felettünk mint az álom
Eltemettük az utolsó bálon.

Eltemettük szép virágos sírba,
Egyszerű sírkő mereng felette,
E szó: „emlékezet“ van rá írva.
Ifju kéz ír midőn temette,
Elgondolva az élvezett jóra,
Mennyi öröm, . . . mennyi édes óra . . .
S bár megválni tőle nem kívánna
Szíve hasztalan eped utánna.

Elég a farsangolásból ennyi
Tegyük le a tarka álarczákat.
Sok ábrándtól elszibbad a lélek
S megárthat a mi sok élvezést ad.
Sok vigságtól már sok ifju élet
Mint a füst és arnyék semmivé lett.
Sok édes mármornak fája az ára
Józanodjunk hát ki valahára.

Rút önzés lenne s nem csekély szégyen
Sirját ázni a polgárerénynek,
Feláldozni saját tetterőnket
Ábrándoknak és hiú reménynek,
Elég volt a víg életből ennyi,
Most annál több hasznosat kell tenni,
Mert apáink reménykedve várnak
Milly fiakat adtak a hazának?

És te farsang, tünedékeny álom!
Nyugodjál békében eltemetve,
Ne legyen álarczod hamissága
Egy hívednek sem szemére vetve! —
Mégfékezve már a szenvedélyek.
Ábrándjait szétűzé a lélek.
Ösvényünkön józan észszel járunk
S szorgalmunktól ép gyümölcsöt várunk.

Györfly Gyula.

Egyveleg.

— *Még egyszer a belényes-ujlaki harangfölirot.* Nagyon csodálatos, hogy miután e becses lapok 6-ik számában G. M. által olvasással közölt harangfölirotot alulírott magoknak az ujlakiaknak megkeresésére, évek előtt megfejtéssel ellátva megküldötte, az mégis mind Fényes Elekünk Magyarország geográfiai szótárában (Pest 1851. 239. lap) mind egyébütt folyvást 1361-dik évi óság- és olvashatlan szörnyetegként mutatattik föl. Jele, hogy nyilvános közlekedésinkben még mindig úlszemérem vagy ósi indolentia és restség hátráltatnak; — holott milly édes és tanulságos mindazt, miben magunk élvezetet vagy okulást találunk — legyen bár apróság — szeretet véreinkkel is közölni, vagy az általok közlötöket olvasni, magok e „Vasárnapi Ujságban“ megjelenő érdekes ismertetések ezek olvasóival bőven érezthetők. A tárgyra szólva: bizonyos, hogy a honunkban szép számmal találtató régi harangfölirotok olvasásának egyik gyakran célhoz vezető kulcsa a visszafelé olvasás, miután azok öntéskor az agyagmintára rendes sorban veretvén, igen természetes, hogy magán a harangon visszas rendben estek ki. Továbbá maiszerü tisztán kerekidomu betűket, millyenek az ujlaki harangfölirotéi is, 1361 év körül remélünk nem kell, mert mind a kisebb, mind az uncialis nagy betűk ezen eredeti csinosb merekségöket, melylyel Róma virágkorában bírtak, csak a XVI-dik században nyerték ujjolag vissza; ellenben a XV-diktől hátrafelé néhány századon át, helyettök czifrább és szögletesb alakok divatoztak, melylyek *gothus* név alatt népünknel sem ismeretlenek. Ezeknek A B C-jét, hogy a régi fölirotok figyelembe-véte, s elolvasása férente lakó hazánkfiainak is könnyítve legyen, e lapokban népszerü utasítással közleni szíves köteletségemmel teszem. — Az is megjegyzendő, hogy régiebb, azaz XVIII-dik század előtti magyar fölirotu harangunk nem léteznek, deigenis számtalan latin, sok szláv és német s némely görög iratuk; — mi is koránsem magyar ajku harangöntők nem léteztére, hanem részint csak arra utal, hogy a megrendelő helység és egyház, vagy annak lelkésze a fölirotot latinul fogalmazta, részint, hogy harangöntőink a régiebb időkben többnyire ugynevezett *betűs emberek* levén s nevezetesen a latinhoz is sejtven, tudáosságuk e bizonyítványát, a mult kor köz büne szerint, műveikre is bigyeszteni szorgalmatosak voltak. — Végre az ujlaki harangfölirot tökéletes olvasása az oklevelekben szokásos rövidítések tekintetbe vételével ez: SPECTABILIS AC MAGNIFICVS DOMINVS DOMINVS SIGISMVNDVS KORNIS DE RVSKA ANNO DOMINI 1631. 24. JVLII. — Kelt Debreczenben febr. 12. 1855.

Felsőbányi.

— A lefolyt 1852—1853. évben 200 könyvet fordítottak francia nyelvből németre, németből francziára 24-et. Angolból németre 134 munkát fordítottak s mintegy ugyanannyit németből Angolra. Jó volna tudni, hogy hát a magyar fordításokkal hogy vagyunk. De hiszen arra való lesz majd *Kertbeny* „Könyvészet“ melly most készül sajtó alá.

— A lámpák kellemetlen füstölését úgy lehet legjobban megakadályozni, ha a lámpa bélélt előbb erős boreczetbe mártjuk s mielőtt használatba vennők, jól megszáritjuk. — Így azután igen tisztán és szépen égnek.

Nemzeti színészet.

FEBRUÁR. I. *Kaiser Ernsztne* mult héten lépett fel nemzeti színpadunkon, mint *Szilágyi Erzsébet*, Hunyadi Lászlóban, s mind a közönség, mint a hírlapok általános tetszését érdemelte ki.

II. Tegnap adatott s ma ismételtetik *Vas Gereben* színműve „Az alföldi csárdás.“

III. *Jókainé* e héten utazott Szabadkára, vendégzerepekre, onnan Bajára fog átrándulni.

IV. A drámabíráló választmány „*Csokonai*“ czimü eredeti szímvét fogadott el Szigligetitől, melly jövő hóban fog Szentpétery javára színre kerülni. Czimszerepben Egressy Gábor.

Hála-nyilatkozat. *Sztupa György* ur „a magyar koronához“ czimzett gyógyszerész tulajdonosa, ki már több év óta fele áron adatta ki a nemzeti színház tagjainak a gyógyszereket, legujabban még szebb jeleit adá jótékonyágának, midőn 20 szegényebb sorsu színházi egyének a nála eddig megrendelt gyógyszerek árát végkép elengedvén, az azokról szóló vevényeket alulirtoz kézbesítés végett visszaküldötte; e fölött az igazgatósághoz intézett levelében azon ajánlatot tevő, miszerint mindazon nemzeti színházi egyéneknek, kiknek saját szavai szerint: „a sors nem engedte meg, hogy fáradságaik után nagyobb díjban részesülhessenek, és így az élet nehézségeivel kell küzdeniök u. m. a karszemélyzet tagjainak, jegyszédőknek, gépészeknek, szegényebb zenészeknek és szolgálkának“ a gyógyszereket ezentul ingyen adatja ki, a többi tagnak pedig, mint az előtt, továbbra is fele áron. — Hasonlóan: *Kis Károly* gyógyszerész „a kigyóhoz“ majdnem ugyanazon napról kelt levelében, azon ajánlatot tevő: miszerint a nemzeti színházi személyzet tagjainak a gyógyszereket szinte fele áron kész kiadatni, egyszersmind kijelentvén: miszerint a jelen évre az igazgatóság által kijelölendő szegényebb sorsu nyolcz színházi egyének 40 pftig a gyógyszereket ingyen adandja.

Ezen felebaráti szeretetből és az intézet iránti rokonszenvből eredő jótékony ajánlatok köztudomásra juttatván, egyszersmind a nemzeti színház igazgatóságának és öszves személyzetének legforróbb köszönete nyilvánítottatik. Pesten; februar 20-án 1855.

Szigligeti, a nemzeti színház titkára.

Tárogató.

— A Garay-árvák gyámja nt. *Majer István* ur a „Pesti Napló“ febr. 20-iki számában hivatalosan közli az árvák javára történt országos adakozások összegét, melly kimutatás szerint 9998 pft és 57 krt kezelt Majer ur, a melly összegből „a család javára szükségkép történt kiadásokat levonva, 9465 pft a pesti gyámhivatal utján tőkésítve lön.“ — (E közlemény szerint a „Vasárnapi Ujság“ szerkesztőségétől átadatott 110 ft. 36 kr, lapunk mult évi utolsó számában 228 pftot 26 krt mutattunk ki; melly különbség onnan származik, hogy a hozzánk küldött pénz egy részét a gyámnak, más részét az özvegynek kézbesítettük).

x* *Tudományos ujdonság.* Ó-Budán néhány nap előtt a mintegy épület alapgyödrét ásták, három nevezetes régiséget találtak a földben. — A telek tulajdonosa Lösch ur, a községi hatóságot, ez pedig ft. Haas Mihály urat, mint a budapesti kerületben kinevezett cs. k. *conservator* hivatalosan tudósítván, haladéks nélkül megvizsgálta azokat a tevékenységéről ismert conservator ur s rendelkezett, hogy a nemzeti muzeumba sértetlenül átszállíttassanak. Már eddig bizonyosan ott is vannak. — A talált régiségek mind kőfaragványok, s mind a kövek, mind az irat épsege annál meglepőbb, minthogy a bevéselt feliratok után ítélve nagyon régieknek kell lenniök.

Az egyik hosszas koczkás alaku 3 1/2 láb magas, a másik 5, a harmadik is 5 lábnyi hosszúságú.

1-ső felirat.	2-ik felirat :	3-ik felirat :
DEO INVICTO	DEO AR: MA	FORTVNAE
MITRAE. C.	NIO. LIBEL	REDVCI
IVL. CASTI.	LA. LEO	PVBLIVS
NVS. LEG. AUG.	FRATRIBVS	COSINIVS
Pa. Pa.	VOTO. DIC	FELIX VC.
		LEG. AVGG.
		Pa. Pa.

Hogy mit jelentenek ezen iratok, s mikor? készülhettek azt majd ki-sütik a régiségekben buvárkodó tudós urak, mi csak arra használjuk ez alkalmat, hogy újra figyelmeztessük olvasóinkat, miszerint a magas kor-mány külön hivatalnokokat nevezett ki arra, hogy a régiségek u. m. épü-letek, romok, emlékkövek, kiásott pénzek, fegyverdarabok, edények, s t. ilyenfélék megóvására s épségben fentartására felügyeljenek. Ha tehát valaki ilyesmit talál, jelentse a község előljáróinak, azok majd tovább adják hírül e dolgot. Arról meg vagyunk győződve, hogy olvasóink közül senki se volna képes olyat tenni, mint egy bizonyos helységben (a nevét ellhallgatjuk) cselekedtek. Ugyanis egy pesti tudós ur meghallotta, hogy ott sok régi-írást kő van, elment tehát, s úgy találta, hogy azok küszöbnek s más e félének voltak alkalmazva. A legérdekesebbeket meg-vásárolta és magával vitte azon szándékkal, hogy nem sokára visszatér s a többit is megvizsgálja. El is ment, de köveket már nem talált, mind szét voltak már azok zuzva, mert a lakosok közt az a hír terjedt el, hogy *arany van a régi kövekben eldugva, azért adott érték annyi kész pénzt az a pesti ur.*

x* Ismét birtokában vagyunk néhány népnevelési jó hírnek, s ezeket örömmel közöljük, mert úgy tapasztaltuk, hogy olvasó közönségünk nagy része figyelemmel kíséri.

a) *Pesten* eddigelé a vasárnapi tanításért csak 50 pftot kaptak az illető segédtanítók, de illető helyütt hajlandók *Tata* város derek példáját követni, a mi annál helyesebb, minthogy a másodrendű tanítók fizetése egy szobából s legfőlebb 250 pftból áll, ez pedig olyan kevés *Pesten*, hogy azért ugyan sok inas le nem vetné a liberiját, attól félve, hogy

annyi fizetésből meg nem élhet Pesten. — Tehát ezen rövid időn segítve lesz.

b) Pest város a lipótvárosi most épülő templom mellett 17,000 pfton vett szép telket, a melyre szép és czélszerű iskolát fog építeni.

c) A tatai izr. község azon örvendetes kitüntetésben részesült a nevelés körül tett érdemeiért, hogy oskolája izraelita *mintafőtanodává* lön kinevezve.

d) A tanyaiskolák szépen szaporodnak alföldön, legtöbb van a szegedi határon számszerint már 18. Lehet is ott Isten áldása, a hol olyan derék emberek segítik az ügyet, mint *Ratkó János* uram, ki maga jó szántából *egy hold földet* ajánlott tanyái iskolateleknek. Áldja meg az Isten érte.

e) De még *Majsa* is megérdemli ám, hogy felemléssük. Ott egy áldott özvegy asszony 500 pftot tett le kész pénzben pusztai iskolaépítésre, 80 pftot ösztöndíjjal a tanulók számára. Az ilyen özvegyeknek aztán két kézből járja az istenáldása. Sajnáljuk hogy nem nyomathatjuk ide a tisztas asszonyág nevét, mert nem jutott el hozzánk.

f) Tisza-Mindszenten van 5

g) a h.-m.-vásárhelyei földön 10 pusztai iskola.

h) *Csongrádnak* csak 2 tanyai iskolája van, de kell ott többnek is keletkezni, hol úgy megkedvelték mint a csongorádi földön. Még a nagy hó sem tudta itt gátolni az iskolába menetelt, hanem apám-uramék befogták virgoncz lovaikat a szánba, felszedték a gyerekeket, s úgy vitték az iskolába, hogy csak úgy gyönyörködött az a jó Isten, a ki az embert okos észszel megáldotta, meg mester uram, midőn azok a gyermekekkel megrakodott szánok vígan beállottak az iskola udvarába. — Még több iskolai hír is van asztalunkon, de egyébnek is kell helyet hagynunk.

x* *Rendkívüli temetés.* A tetétleni pusztán *Csonka Márton* nevű 100 esztendő gulyás halt meg, *Elek F.* ur szolgálatában, a kinek nagy apjánál is gyakorolta már a gulyás mesterségét, és olyan szertartással temették el, a melynek hire aligha be nem futja az egész világot, minél messzebb annál inkább megtoldva földve. — A temetés vasárnapra esvén, az egész vidékből nagy nép sokaság gyülekezett össze, és valóban volt is mit látnia a szokatlan temetésen, a mely így ment végbe: egy szekér feketével volt bevonva, arra tették a 100 esztendő gulyás koporsóját s 48 ökröt fogtak a szekér elé, és minden ökörnek fekete fátyol lebegett a szarvain, úgy vitték a temetőbe a halottat. A szekér előtt ment az egész gulya, melyet az öreg őrzött, a koporsó után ment a tenger nép, legutol pedig az egész ménes.

x* A Duna jege erősen beállott, miután egy hét előtt kissé megindult volt, a víz folytonosan úgy növekedett, hogy a lánchídon járókélók seregében két ember között versengés támadt, mert az egyik fogadni is akart, oly erősen állította *kedden*, hogy a hid láncait alább eresztették, mert az alantabb lóg most, mint *hétfőn* lógott. — És sehogy sem lehet vele megértetni, hogy a víz emelkedett a hid felé, nem ezt szállították alább a víz felé. 21-dikén már apadni kezdett a víz, s mi nagyon kívánatos, hogy folytassa, különben aggodalmasan nézhetnének a dunamelléki alacsonyabb fekvésű helységek a *jégindulás* elé.

x* *Kempelen Risa* előfizetést hirdet két kötetben megjelenendő beszélyeire. Az előfizetési díj 1 ft 40 kr pp., mind a két kötetre. — A fiatal irónő munkái kezdettől fogva tetszéssel találkoztak az olvasó közönségnél; minélfogva számos előfizetést jövedölünk neki.

x* *Jókai Mór* is szétküldé előfizetési ivateit legújabb munkájára, melynek czime „*TARKA ÉLET.*“

Tartalma e műnek: novellák, beszélyék és életképek a mult és a jelenkorból, nép- és jellemrajzok rövid adomákban, társalmi, irodalmi és művészi életünk rajza, ismert és ismeretlen nagyságok életrajzai, himzsek a fővárosi és vidéki életből, levelek a holdból, földi dolgok bírálata, ismert regények satyricus folytatása, világi bohóságok víg és komoly színben, kritika a kritikáról, vad és szelid ötletek, nagy és kis háborukból való csataképek, mindenféle víg és szomorú állapotok, stb. — Az e czim alatt foglalt művek még sehol sem jelentek meg. Előfizetési díj a két kötetre 2 forint pp. Az előfizetési ivatek beküldésének határideje f. e. márt. 25-ke. Az első kötet megjelenik f. e. april közepén, a második június közepén. Illő kötelességünknek tartottuk ezen új vállalatra figyelmeztetni t. olvasóinkat, annál inkább, minthogy a tartalom olyan vidám kedvderítő olvasmányt sejtet, a minőnek napjainkban ugyancsak szükében vagyunk.

— *Kubinyi Arnold* úrtól *Várgedéről* a következő jegyzékét kaptuk a *Garay árvák javára elsorolandó nyeresemény tárgyaknak*, (melyek az 1854-ik év aug. 27-én a várgedei fürdőben Gömörmegyei ifjak által tartott tánczvizgalm alkalmával nagyrészt női kézimunkákban felajánlottak.)

B. V. E. 1 csésze, F. A. -né 1 csésze, K. K. -né czukortartó, F. M. -né virágtartó, F. M. -né sótartó, D. S. -né pohár, F. K. -né csésze, S. F. -né szivartartó, S. F. -né virágtartó, P. M. -né tentatartó, P. A. varró-eszköz, M. K. -né lámpa, 2 pohár, B. V. A. -né 1 tárcza, 2 gyertyatartó, 1 tentatartó, 4 karperecz, *V. L. -né 3 pohár, 1 sapka, B. L. -né 1 sapka 1 varró-eszköz, ** 2 csésze, V. K. -né óratartó, szivartartó, M. P. -né varró-eszköz, papucs, M. G. illatszerek, Zs. L. shawl, Zs. O. szivartartó, Sz. A. sapka, Zs. K. sapka, Straniera 1 pohár.

A kihuzás, közbejött akadályok miatt, a jövő fürdőszak beálltával menend véghez, midőn az eredményről is szólandunk.

Szerkesztői könyvtár.

A mult hét több igen becses új munkával szaporitá könyvtárunkat *Heckenast* Gusztáv kiadóhivatalából. Sietünk azokra figyelmeztetni az olvasó közönséget:

Megjelent a *Család könyve* II-ik füzeté. Érdekes tartalmát teszi: Egy növelési elmélkedés *Hunfalvy* Jánostól; Rozgonyi Czeczilia történeti jellemrajz *Mészáros* Károlytól; több természettudományi, népszerűen irt értekezés: A meleg eloszlásáról *Hunfalvy* Jánostól; a jégesőről *J-s-tól*; a galvanizmus és galvanoplasztikáról *Török* Sándortól; a haltenyészésről; végre a drezdai színház leírása és rajza, s egyveleg. — Az egyes cikkek számok *fametszet* kíséri. A csinos *aczélmetszet* egy hazatérési jelenetet ábrázol.

A magyar nyelv és irodalom kézikönyve a mohácsi vésztől a legújabb időkig, vagyis az utóbbi három század kitünőbb írói és költői életrajzokban és mutatóványokban feltüntetve. Kiadta *Toldy* Ferencz. Első kötet a XVI. XVII. és XVIII. század költői. Pest, *Heckenast* Gusztáv tulajdona. 1855. — Ezen munka czélja az, hogy annak, ki az irodalommal meg akar barátkozni, vezérfontul, — annak pedig, ki az irodalom történetét akarja ismerni, segédkönyvtáru szolgáljon. Hogy illy munka megírására nem volt senki alkalmatosabb, mint *Toldy* Ferencz, a ki egész életét a magyar irodalom kincseinek kiaknászására fordította, s fáradhatatlan szorgalmának, éjjel-nappali buvázkodásának a lefolyt 30 év alatt már oly számos példáját adta, azon nem fog kételkedni senki. Csak azt kell most kívánnunk irodalmunk közös érdekében, hogy ne legyen magyar ház, melynek fedele alatt irodalmunk legszebb virágainak e gyűjteménye fel ne található legyen. A munka összesen 3 vastag kötetből fog állani. — A megjelent első kötet *Farkas* Andrásról *Kisfaludy* Sándor (1538—1844.) terjed, s az ezen idő alatt élt összes költőinknek életrajzait s válogatott műveit hozza. A második kötet a XIX. század költőinek lesz szentelve *Kazinczy* Ferencztől *Arany* Jánosig. A harmadik kötet a XVI—XIX. század prózáiról foglalandja magában. — Az egész munka ára 6 pft, melynek lefizetése könnyítve van általt, hogy az első kötet átvételekor 4, a második kötetnél 2 pft fizettetik le.

Keresztényen imák a házi ájtatosság növelésére és a protestans ker. felekezetek használatára. *Irta Dobos* János czeplédi ref. lelkész. Pesten, kiadja *Heckenast* Gusztáv. 1855. A szerző neve oly név az egyházi irodalom terén, hogy örömmel üdvözlendi ez imákat, s vigaszt meríteni sietend a hit ez új kuforrásából minden vallásos lélek. Ára az aranyozott szélű keménykötésű díszes könyvnek 2 pft.

A magyar előidők. *Irta Jókai* Mór. Pest 1855. *Heckenast* Gusztáv tulajdona. — Két kötet elbeszélés, írva azzal a tollal, melyet a „*Vasárnapi Ujság*“ olvasói sokkal jobban ismernek, semhogy nekünk még bővebben kellene szólani róla. Ára a két kötetnek 1 ft 40 kr. p.

Téli könyvtár, legjelesebb s legkedveltebb külföldi regények gyűjteménye. Első kötet: **Nehéz idők.** *Irta Dickens* Károly, angolból fordította dr. *Récsi* Emil. Első rész. Pest 1855. *Heckenast* Gusztáv tulajdona. — Kellemesen fogja meglepni regényolvasó közönségünket ez új vállalat, melynek élén *Récsi* Emil elismert izlése kezeskedik, hogy csak jó regényeket várhatunk jó fordításban. A regény, melynek első részét hozza az első kötet, *Dickens* Károlytól van, Anglia legnépszerűbb, legkedveltebb írójától, azon *Dickenstől*, kinek minden megjelent új művét százezeren veszik, s még tizszer annyian olvassák Angliában. — A „*Téli könyvtár*“ előfizetési díja 10 kötetre 5 pft; tehát minden kötet csak 30 pkrba kerül.

Továbbá megjelent: **Egyházi szokások és szertartások.** Anép- és vasárnapi iskolák számára, írta Dr. *Zimmermann* *Jakab*. — Pest, 1855. *Müller* Emilnél. Rom. kath. hitfelekezetük számára irt munkácska. Ára csak 6 pkr. (Ugyanez megjelent, szintén *Müllernél* német nyelven is.)

Szerkesztői nyilt posta.

H. L. Sz-k: A három küldemény kezünkhöz érkezett. Kettőt közlésre szántunk, mihelyt tárgyhalmazunkban rés nyílik.

Csalomjai: Érdekel olvastuk a „*hiányok*“ lajstromát. De most már kórnénk e jól forgó tolltól a közönség számára is valamit. A „*rajz*“ nem az, a minek eredetileg kellett volna lennie.

V. Gy.: A magyarázatok hívek; közölni fogjuk.

M. I. B. Sz. Gy.: A versek nem adhatók.

T. I. B-e: Igen sajnáljuk, hogy lapunk kimért hasábjain egyes vidéki községek magán érdekeinek nem szentelhetünk nagyobb tért. Közlendjük a tudósítás lényegét. Az ajánlott cikkek megindítását szivesen vesszük.

D. J. K-t: A „*beszély*“ nem nekünk való.

H. S. N. Sz-s: A czáfolatban a cikk szerzőjére nézve hibás a kiindulási pont. Történelmi részét örömet közlenék, de a cikk érdeme, ha van, ugy sem historiai hűségben, hanem abban áll, hogy *népmonda*. Az egyedüli czáfolat itt nézetünk szerint csak az lehetne, hogy bebizonyítsuk, mikép az *nem népmonda*. A cikknek semmi historiai igénye nem levén, meg fog ön engedni, ha czáfolatának történelmi részét is mellőzhetének, vagy legalább halaszthatónak tartjuk.

Z. J. G-nitz: Mult évi mártiusi—júniusi folyamból nincsenek példányaink. A küldött öszveg iránt sziveskedjék ön rendelkezni. Többire nézve intézkedtünk.

Ss. G. M. K-k: Az érdekes ismertetésért köszönetünket. Minél több illy küldeményt Erdély szép földéről.

E. I. P. A másik küldemény kezünkben van. Többet magánuton.

R. J. D. V-n: Az „*előidőket*“ nem használhatjuk.

Felelős szerkesztő: **Pákh** Albert.